herpy

GECKOR

Turkmenistan eyelid gecko

Eublepharis turcmenicus

En markbunden gecko med rörliga ögonlock från de steniga förbergen i Kopet Dag i Turkmenistan och norra Iran. *Eublepharis turcmenicus* är en sällsynt gäst i terrarier, och mycket av skötseln bygger på den nära släktingen *Eublepharis macularius*: torrt och varmt på dagen, svalare på natten, levande insekter och en lång, sval vintervila om djuren ska fortplanta sig.

Familj: Eublepharidae Tidigare namn: *Eublepharis turkmenicus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**17-25 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Klipplevande och marklevande**
Biotop	**Halvöken och klippterräng**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 45 × 45 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**25-26 °C**
Värmeplats	**35-37 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**30-40 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 1
Vintervila	**13-14 °C** 12-13 veckor
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**18 mån.**
Kullstorlek	**2 ägg**
Inkubation	**57 dagar** vid 27 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Eublepharis turcmenicus är en markbunden gecko i familjen Eublepharidae, som är geckor med rörliga ögonlock. Det skiljer dem från de flesta andra geckor, vars ögon är täckta av ett genomskinligt fjäll. Arten saknar också de klibbiga lamellerna under tårna som gör många andra geckor till klättrare. I stället använder den tårna för att springa och gräva på sten och jord.

Arten föreslogs 1977 av Ilya Darevsky och beskrevs fullständigt 1978. Det vetenskapliga namnet syftar på Turkmenistan, där den hittades. Arten står nära *Eublepharis macularius*, och i äldre litteratur räknades den då och då till den arten. Stavningen *E. turkmenicus* förekommer också, men är en ogiltig ändring av namnet.

Som alla geckor i släktet kan den kasta svansen (autotomi) om den blir gripen eller rädd. Svansen används dessutom som fettlager. Storleken är osäker, och faktarutans 17-25 cm inklusive svans är lånad från *E. macularius*.

Arten är sällsynt i fångenskap, och bara få djur fångas och säljs som terrariedjur. Den föddes upp i fångenskap första gången 1994, och metoderna från *E. macularius* fungerar inte utan en lång, sval vintervila. Det bör man ha i åtanke innan man skaffar en.

Läs mer: Vintervila och årstider

Utbredning och livsmiljö

Eublepharis turcmenicus förekommer i södra Turkmenistan och norra Iran. I Turkmenistan lever den i bergskedjan Kopet Dag. Typlokalen anges både som nära Ashgabat och vid Baharly (tidigare Bäherden) i Kopet Dag. I Iran förekommer den öster om Kaspiska havet och söderut till provinsen Razavi Khorasan.

Kirgizistan nämns också i vissa sammanställningar av utbredningen, men det är osäkert och är inte medtaget på kartan.

> **Naturlig utbredning:** Turkmenistan och Iran.

LIVSMILJÖ

Geckon lever på steniga förberg och sluttningar upp till omkring 1.000 meters höjd, i stenig terräng med spridda buskar, träd och örter. Typiskt förekommer den mellan 500 och 1.000 meter över havet. På dagen gömmer den sig i springor, under stenar och i underjordiska hålor som andra djur har grävt, och på kvällen och natten söker den föda på marken.

Klimatet i Kopet Dag är torrt med en tydlig kall årstid. Från oktober till mitten av april håller sig djuren ofta gömda, och aktiviteten är störst under de varmare månaderna. Arten är insektsätare, men kan också ta små ryggradsdjur. Beståndet räknas som stort, och arten är inte hotad.

Skötsel

TERRARIET

Inredningen bygger på *Eublepharis macularius*, som lever under liknande förhållanden. Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 90 × 45 × 45 cm (längd × bredd × höjd), vilket motsvarar en golvyta på omkring 0,4 m². Bottenytan är det viktigaste, eftersom geckon lever på marken. Större är bättre, så länge inredningen ger både ett varmt och ett svalt område.

Inred med minst två gömslen, ett i den varma änden och ett i den svala. Dessutom behövs ett fuktigt gömsle där djuret kan ömsa skinn. Lägg gärna platta stenar och rötter att klättra på och gömma sig under.

Som bottensubstrat fungerar en lös, naturlig blandning av trädgårdsjord, sand och lera, packad minst 10 cm tjock, så att djuret kan gräva. Bottensubstratet ska vara helt torrt innan djuret flyttar in. Undvik barkmull, träspån, enbart kokosfiber och kalksand, som kan ge förstoppning om djuret sväljer dem. Är djuret sjukt eller försvagat kan hushållspapper eller stenplattor användas under en period. Terrariet ska ha ett nätlock eller annan god ventilation.

Två djur bör inte hållas tillsammans, om inte terrariet är stort och du kan skilja dem åt direkt. Osämja mellan djur slutar ofta med bett, avkastade svansar och i värsta fall brutna ben. Håll därför helst djuret ensamt.

TEMPERATUR

Eublepharis turcmenicus behöver en tydlig temperaturgradient. På dagen ska luften vara 25-26 °C och ytan under värmekällan 35-37 °C, och på natten sjunker temperaturen till 20-23 °C.

En nattlig avkylning är nyttigare än konstant värme. Behövs extra värme på natten, använd en keramisk värmeemitter utan ljus. Färgade nattlampor stör djurets dygnsrytm och ska undvikas.

Bäst är en halogen- eller glödlampa ovanför terrariet, eftersom den ger värme på samma sätt som solen. Börja med ca 50 W och justera efter avstånd och rumstemperatur. Mät alltid yttemperaturen med en infraröd termometer och lufttemperaturen med en digital termometer. Värmestenar blir ofta för varma och kan ge brännskador.

I naturen håller sig arten gömd från oktober till mitten av april. Ska djuren fortplanta sig är en vintervila på omkring tre månader vid 13-14 °C nödvändig. Bara friska, välnärda vuxna djur bör kylas ner, och temperaturen sänks och höjs gradvis.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Arten kommer från torra miljöer och ska ha en torr luft på 30-40 %, vilket motsvarar luftfuktigheten i de flesta hem. Ett nätlock eller annan god ventilation håller luften torr. Kortvariga ökningar är ofarliga, så länge ventilationen är god.

Däremot behöver djuret ett fuktigt gömsle vid ömsning. Fyll det med fuktig jord eller vermikulit och placera det i den svala änden. Fuktigheten i gömslet ska vara 70-80 %. Undvik fuktig sphagnum och strimlat papper, som djuret kan råka svälja. Ömsningsproblem hör till de vanligaste skötselfelen.

Sätt fram en stabil, låg skål med friskt vatten som byts regelbundet. Den får inte vara så djup att djuret kan drunkna, och djuret ska lätt kunna ta sig upp ur den. Tillsätt inte vitamindroppar i vattnet.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är mest aktiv i skymningen och på natten och kan leva utan UVB när fodret innehåller D3-vitamin. Nattaktiva geckor utnyttjar dock UVB och har nytta av det när de får chansen. Som för *E. macularius* rekommenderas därför ett svagt UVB-ljus för skuggarter (Ferguson-zon 1).

Målet är ett UV-index på 0,5-1,5 på den plats där djuret ligger varmast, och noll i den andra änden, så att djuret kan välja. Ljusa, enfärgade djur är känsligare och bör ha mindre. Monteras lampan ovanför ett nätlock tar nätet en del av UV-ljuset, så avståndet måste mätas med en UV-mätare. UVB-rör tappar styrka med tiden och ska bytas varje år.

Håll ljuset tänt omkring 12 timmar om dygnet. På natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon lever av insekter och ska inte ha grönsaker eller frukt. I naturen tar den också små ryggradsdjur, men det är inte nödvändigt i fångenskap. Ge en blandning av minst tre slags insekter, till exempel syrsor, mjölmaskar, dubiakackerlackor, silkesmaskar och larver av svart soldatfluga. Vaxmaskar och stora mjölmaskar är feta och ges högst en gång i veckan.

Ge så många lagom stora insekter som djuret äter på 15 minuter. Unga djur matas dagligen, unga vuxna varannan eller var tredje dag. Vuxna djur med en svans som är tjockare än halsen kan matas var femte dag. Låt inte insekter bli kvar i terrariet, eftersom syrsor kan gnaga på djuret i sömnen. Fånga aldrig insekter i trädgården.

Insekterna ska utfodras väl i minst ett dygn innan de ges vidare. Pudra dem med kalk utan D3 om terrariet har UVB, annars med kalk med D3. Ge ett multivitamin med A-vitamin (inte betakaroten) en gång i veckan till unga djur och varannan vecka till vuxna. Djuret kan ta paus från ätandet i veckor eller månader under fortplantningstiden eller i en kall period. Det är normalt om vikten håller sig någorlunda.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Eublepharis turcmenicus är en lugn gecko, och hanteringen följer *E. macularius*: Djuret kan hanteras när det har fått två veckors ro att vänja sig och har ätit normalt. Börja med korta tillfällen på fem minuter och bygg långsamt upp. Sitt lågt vid golvet, stötta både ben, kropp och svans, och låt djuret gå fritt från hand till hand. Ta aldrig tag i svansen.

Före parning avger hane och hona låga, kvittrande ljud. Hos *E. macularius* kan djuret dessutom klicka, pipa, skälla eller skrika. Pipande ljud under hantering betyder att det är missnöjt. Snabba svansviftningar ses vid jakt och parning. Långsam svansviftning med böjd rygg är ett tydligt tecken på att djuret vill vara i fred.

I naturen delar djuren gärna gömsle på dagen, men går var för sig på natten. I fångenskap är det säkrast att hålla dem enskilt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna har en rad porer framför kloaken och två ovala utbuktningar bakom den, där hemipenis ligger. Honorna saknar både porer och utbuktningar. Hos *E. macularius* är könsbestämningen säkrast när djuret är 13-15 cm långt. Hos *E. turcmenicus* kan en uppfödd hona paras som 18 månader gammal efter sin första vintervila. Siffran bygger på få djur. Honorna bör vara fullvuxna och i god hull innan de används i avel.

PARNING

Utan vintervila ger metoderna från *E. macularius* inga befruktade parningar hos *Eublepharis turcmenicus*. Ge djuren en vintervila på tre månader vid 13-14 °C, så att de kommer ut ur vilan i mars. Håll dem därefter var för sig en månad och sätt sedan in en hane i taget hos honan. Parningen sker på natten. I naturen är djuren gömda från oktober till mitten av april, och parningen sker troligen efteråt.

Honan ska vara frisk och i god hull. Håll utkik efter bett och skrapsår vid introduktionen, och skilj djuren åt direkt om det går fel.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

En äggkull består vanligen av två ägg, ibland tre. Äggen läggs i början av juni och grävs ner omkring 8 cm i ett sandigt substrat. Hos *E. macularius* kan en hona lägga upp till sex kullar per år, men för *E. turcmenicus* är antalet inte känt. Ställ därför in en äggläggningslåda med fuktig jord eller vermikulit i terrariet, till exempel i ett gömställe i den svala änden.

Honan gör av med mycket kalk på äggen. Ge henne kalkpulver utan D3 i en liten skål och låt henne själv ta vad hon behöver. Ge gott om insekter och håll utkik efter vikten.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt till en liten box med fuktig perlit eller vermikulit utan att vändas. Vid 27 °C kläcks äggen efter omkring 57 dagar. Siffran bygger på få ägg. Som jämförelse kläcks ägg av *E. macularius* efter 45-53 dagar vid 28 °C. Hos *E. macularius* avgör inkubationstemperaturen könet. Om det också gäller för denna art är inte undersökt.

Boxen ska ha några små lufthål och stå på ett ställe med stabil temperatur. Använd en inkubator om rumstemperaturen varierar. Ägg som faller ihop och blir möglade är som regel döda.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna mäter omkring 8 cm inklusive svans vid kläckningen. De ska sitta enskilt i en liten box med hushållspapper eller ett lätt fuktigt underlag, ett litet gömsle och ett fuktigt gömsle, och de ska ha en liten vattenskål med låg kant. De första dagarna lever de på gulesäcken, och därefter ska de få små syrsor och vaxmasklarver, pudrade med kalk och vitaminer, varje dag.

Håll dem enskilt eller bara med djur av samma storlek, och väg dem regelbundet.

Hälsa och vanliga misstag

De typiska problemen hos *Eublepharis turcmenicus* är desamma som hos den nära släktingen *E. macularius*:

- Ömsningsproblem, där hudrester sitter fast på tår och svans. Ge ett fuktigt gömsle och lösgör resterna försiktigt med ljummet vatten.
- För lite kalk och D3-vitamin, som ger skelettsjukdom med mjuk käke, krökta ben och oförmåga att lyfta bröstet från marken. Pudra alla insekter och ge UVB.
- Förstoppning (impaktion) efter intag av fin sand, barkmull eller andra bottenmaterial. Använd ett lämpligt bottensubstrat och utfodra inte på bottnen.
- Förlorade svansar efter hantering eller slagsmål. Den växer ut igen, men ser annorlunda ut.
- Luftvägsinfektion, om terrariet är för fuktigt och dåligt ventilerat.

Djur döljer sjukdom väl. Väg därför djuret varje vecka och skriv ner vikt, aptit och ömsning. Viktnedgång är ofta det första tecknet. Sök veterinär med erfarenhet av reptiler om djuret magrar, inte äter på flera veckor utanför en sval period eller verkar slött.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.